

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI MAKTABGACHA TA'LLIM VAZIRLIGI БУЙРУҒИ

Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган Давлат талабларини тасдиқлаш ҳақида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги ПҚ-3305-сон “Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 29 декабрдаги ПҚ-2707-сон “2017 – 2021 йилларда мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига мувофиқ буюраман:

1. Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган Давлат талаблари иловага мувофиқ тасдиқлансин.
2. Мазкур буйруқ расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Вазир

А. Шин

Тошкент ш.,
2018 йил “18” июнь,
1-44-сон

Ўзбекистон Республикаси
Мақтабгача таълим вазирининг
2018 йил "18" снжк даги 1-МХ-сон
буйруғига
ИЛОВА

**Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги
болалар ривожланишига қўйиладиган
давлат талаблари**

Мазкур Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талаблари (бундан буён матнда Давлат талаблари деб юритилади) Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 29 декабрдаги ПҚ-2707-сон "2017–2021 йилларда мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 21 ноябрдаги 929-сон "Ўзбекистон Республикаси Мақтабгача таълим вазирлиги тўғрисидаги низомни ҳамда Мақтабгача таълим муассасалари раҳбар ва мутахассисларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш институти уставини тасдиқлаш ҳақида"ги қарорига асосан илк ва мактабгача ёшдаги болаларни (бундан буён матнда болалар деб юритилади) ҳар томонлама ривожлантириш, таълим-тарбия бериш, мактаб таълимига тайёрлаш бўйича давлат талабларини белгилайди.

1-боб. Умумий қондалар

1. Давлат талаблари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида мулкчилик шакли ва идоравий тасарруфидан қатъий назар, қуйидаги таълим муассасаларига қўлланилади:

давлат мактабгача таълим муассасалари;
нодавлат мактабгача таълим муассасалари;
мактабгача ёшдаги гуруҳлари мавжуд бўлган "Меҳрибонлик" уйлари.

2. Мақтабгача таълим турлари учун кадрлар тайёрловчи ўрта махсус, касб-хунар ва олий таълим муассасалари, мактабгача таълим турлари бўйича педагогик кадрларни малакасини ошириш ва қайта тайёрлашни амалга оширадиган муассасалар, мактабгача ёшдаги болалар тарбия олаётган оилалар мазкур Давлат талабларига риоя қилишлари лозим.

2-боб. Давлат талабларининг мақсад, вазифа ва асосий тамойиллари

3. Давлат талабларида қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

мактабгача таълим – мактабгача ёшдаги болалар кизикиши, иктидори, индивидуал рухий ва жисмоний хусусиятлари, маданий эҳтиёжларини инобатга олган ҳолда ҳамда болада маънавий меъёрларни шаклланиши, ҳаётий ва ижтимоий тажриба эгалланишини кўзда тутган ҳар томонлама ривожлантиришга қаратилган яхлит жараён;

ривожланиш – инсон танаси тузилиши, рухияти ва ҳулқида биологик жараёнлар ҳамда атроф муҳит таъсирида рўй берадиган ўзгаришлар;

ривожланиш соҳаси – бола ривожланишидаги аниқ бир йўналишлар;

кичик соҳа – соҳанинг кичик гуруҳлари. Асосий соҳаларнинг кичик соҳаси ривожланишининг маълум бир томонларини ўз ичига қамраб олади ва уларнинг аниқ бир йўналишини кўрсатиб беради;

кутилаётган натижа – болаларда кутилаётган билим, кўникма ва малакалар кўрсаткичи;

бола компетенцияси – маълум бир ёш даврига хос бўлган вазифаларни мақсадли бажариш учун етарли бўлган боланинг билими, кўникмаси ва малакалари ҳамда кадриятлари;

интеграция – бола таълими ва ривожланишидаги мазмун таркибий қисмлари ўртасидаги боғлиқлик;

инклюзив таълим – болаларнинг алоҳида таълим эҳтиёжлари ва индивидуал имкониятларини инобатга олган ҳолда таълим ва тарбия олинишини тенг таъминловчи жараён;

“Мен” концепцияси – болани ўзи ҳақидаги англаган тасаввурлари тизими, унинг рефлексив фаолиятини бир қисми;

рефлексив фаолият – болада ўз тушунчалари ва ҳатти-ҳаракатларини англаш ва мустақил таҳлил қилиши асосида ҳулосалар шаклланиши жараёни.

4. Давлат талабларининг мақсади – мамлакатда ўтказилаётган ижтимоий-иқтисодий ислохотларни, хорижий мамлакатлар илғор тажрибаси ҳамда илм-фан ютуқлари ва замонавий информацион коммуникатив технологияларни инобатга олган ҳолда мактабгача таълим тизимида маънан мукаммал ва интеллектуал ривожланган шахсни тарбиялашдир.

5. Давлат талабларининг вазифалари қуйидагилар ҳисобланади:

мактабгача ёшдаги болаларнинг ривожланиши, таълим-тарбияси мазмуни ва сифатига қўйиладиган талабларни белгилаш;

миллий, умуминсоний ва маънавий кадриятлар асосида болаларга таълим-тарбия бериш, ривожлантиришнинг самарали шакллари ва усулларини жорий этиш;

таълим-тарбия жараёнига педагогик ва замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш;

кадрларни мақсадли ва сифатли тайёрлаш учун таълим, фан ва ишлаб чиқаришнинг самарали интеграциясини таъминлаш.

6. Давлат талаблари қуйидаги тамойиллар асосида татбиқ этилади:

боланинг ноёблиги;

“Мен” концепцияси ва шахсий таълимини яратишда боланинг фаол роли;

боланинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва таъминлашнинг муҳимлиги;

бола таълими ва ривожланишида катталарнинг асосий роли;

болалар ривожланишида индивидуал фаркланишлар мавжудлиги сабабли, ҳар бир болага мослашувчан бўлиб, индивидуал вариативлик асосида ёндашиш.

3-боб. Давлат талабларининг таркиби

7. Давлат талаблари ривожланиш соҳалари интеграциясини кўзда тутди ва бола ривожланишига қўмаклашади.

Давлат талаблари туғилгандан 7 ёшгача бўлган болаларнинг бешта асосий ривожланиш соҳаларига бўлинган. Ҳар бир ривожланиш соҳаси ўз ўрнида кичик соҳаларга бўлинган бўлиб, улар ҳар бир ёш гуруҳига мос бир нечта талаблардан (кутилаётган ривожланиш кўрсаткичларидан) иборат.

8. Давлат талаблари боланинг қуйидаги ривожланиш соҳалари бўйича белгиланади: жисмоний ривожланиш ва соғлом турмуш тарзининг шаклланиши; ижтимоий-ҳиссий ривожланиш;

нутк, мулоқот, ўқиш ва ёзиш малакалари;
билиш жараёнини ривожланиши;
ижодий ривожланиш.

9. “Жисмоний ривожланиш ва соғлом турмуш тарзининг шаклланиши” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:

йирик моторика;
майда моторика;
сенсомоторика;
соғлом турмуш тарзи ва хавфсизлик.

10. “Ижтимоий-ҳиссий ривожланиш” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:
“Мен” концепцияси;

ҳиссиётлар ва уларни бошқариш;
ижтимоийлашув, катталар ва тенгдошлар билан мулоқот.

11. “Нутк, мулоқот, ўқиш ва ёзиш малакалари” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:

нутк ва тил;
ўқиш малакалари;
қўл бармоқлари майда моторикаси.

12. “Билиш жараёнининг ривожланиши” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:

интеллектуал-англаш малакалари;
элементар математик малакалар;
тадқиқий-билиш ва самарали рефлексив фаолият.

13. “Ижодий ривожланиш” соҳа қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:
дунёни бадиий тасаввур этиш;
бадиий-ижодий қобилиятлар.

14. Давлат талаблари асосидаги ёш давлари қуйидаги босқичларни ўз ичига олади:
гўдаклик (туғилгандан 1 ёшгача);
эрта ёшдаги болалик (1 ёшдан 3 ёшгача);
кичик мактабгача ёш (3 ёшдан 4 ёшгача);
ўрта мактабгача ёш (4 дан 5 ёшгача);
катта мактабгача ёш (5 ёшдан 6 ёшгача);
мактабга тайёрлов ёши (6 ёшдан 7 ёшгача).

15. Илк ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар мазкур Давлат талабларининг 1-иловасида белгиланган.

16. Мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар мазкур Давлат талабларининг 2-иловасида белгиланган.

4-боб. Яқуний қондалар

17. Мазкур Давлат талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

18. Мазкур Давлат талаблари Вазирлар Маҳкамаси қошидаги таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги ва “Оила” Республика илмий-амалий маркази билан келишилган.

Келишилди:

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Таълим сифатини назорат қилиш
давлат инспекцияси бошлиғи

У. Ташкенбаев

2018 йил “18” июль

Ўзбекистон Республикаси
Соғлиқни сақлаш вазирлиги

А. Шадманов

2018 йил “18” июль

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

И. Маджидов

2018 йил “18” июль

Ўзбекистон стандартлаштириш,
метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги бош директори

А. Каримов

2018 йил “18” июль

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
“Оила” илмий-амалий тадқиқот
маркази директори

Д. Ташмухамедова

2018 йил “18” июль

AV
X
K
10

Ўзбекистон Республикасининг илк ва
мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига
қўйиладиган Давлат талабларига
1-ИЛОВА

Илк ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар

ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Йирик моторика		
Талаб: Бола ўз танаси ва унинг аъзоларини бошқаради, мақсадли тўғри ҳаракатланади		
0–1 ёш	1–2 ёш	2–3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
боши ва кўкрагини кўтаради; орқасидан қорнига ва қайта ўгирилади; ёрдамсиз ўтиради; оёқларини излайди ва топиб, оғзига тортади; турли йўналишларда эмаклайди; тўрт оёқлаб ҳаракатланади; тиргакка суянган ҳолда оёқда туради; катталар ёрдамида ва ёрдамсиз оёқда туради; юра бошлайди; кичик тўсиклар устидан хатлаб ўтади.	катталар ёрдамсиз турли йўналишларда юради; тиззасига ўтиради; югуради; энгашиб ўйинчокларни олади; зинапоядан юқорига кадама-кадам кўтарилади.	бир оёқда туриб мувозанатни саклайди; мустақил зинапоядан кўтарилади ва тушади; тепаликдан сирганиб тушади; икки оёқлаб бир жойда сакрайди, олдинга силжиб сакрайди; кичик тўсиклар устидан сакраб ўтади; ёпик эшикни очади, эшикдан киради ва чиқади; уч оёқли велосипедда учади.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани сеvimли ўйинчоғи яқинига эмаклаб келишини рағбатлантириш; бола ўтирган ҳолатдан ётган ҳолатга тушиши ва кўтарила олиши учун юмшоқ жойни таъминлаш; болани қориндан орқасига айланишига ва қорнига ўгирилишига рағбатлантириш; “мен томон эмакла”, “ўтир” кўрсатмалари орқали бола билан ҳамкорликда ўйинлар ташкил қилиш; бола хатлаб ўта олиши учун уни “паст предметлар” билан таъминлаш; вазифани мураккаблаштириш мақсадида предметлар сонини (масалан, кубикларни)	болага тортиш, чўзиш, кўтариш имконини берувчи предметларни таклиф қилиш; бола билан қўл ва оёқларни ҳаракатлантириб ва хиргойи қилиб ўйнаш; бола эркин ҳаракатланиши учун хавфсиз ва мустаҳкам муҳит яратиш; болага аравача, отчалар, кубиклар, йирик ўйинчок машиналар билан ўйнашни ўргатиш; бола билан тўғри йўналишда юриш, югуриш, эмаклаш, предметларни олиш/илиб	боланинг ҳаракат тажрибасини турли хил жисмоний машқлар билан бойитиш; бола билан йўналишини топиши ва бўш жойда ҳаракатланиши учун ҳаракатли ўйинлар ўтказиш; болага кичик тепаликка чиқиш ва тушишида қўмаклашиш; болаларни ҳаракат фаоллигини ташкиллаштиришда жамоавий шаклларга жалб этиш; таниш ҳаракатларни биргаликда осон ва эркин, бир маромда ва келишган

10/18/3032/1450-сон

аста-секин кўпайтириб бориш; бола қизикаётган предметига эмаклаб ёки хатлаб етишиши учун имконият яратиш.	олиш имкониятини берадиган ўйинлар ўйнаш; эрталабки бадантарбияни очик хавода ташқиллаштириш.	холда бажариш; полда турли катаклар, йўлакчалар, доирачалар чизиш ҳамда болага қувонч ва хурсандчилик бағишлайдиган машқлар бажариш.
Кичик соҳа: Майда моторика		
Талаб: Бола қўли ва бармоқларини турли мақсадларда мувофиқлаштиради ва ишлатади		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
предметларни ушлайди; предметларни бир қўлидан иккинчи қўлига олади; бир вақтда бир неча предметларни қўлида ушлайди; бармоқлари билан турли ўйинчокларни айлантиради; оддий ўйинчокларни бўлакларга ажратади ва йиғади; қарсак чалади; қўлини силкитади.	кўпинча бир неча варақни ўтказиб, китоб бетларини варақлайди; предметларни таради ва бирлаштиради (пирамида ва ҳоказо); предметларни бураб қўяди ва бураб олади; “бармоқлар ўйини”ни ўйнайди.	5-7 халқали пирамидани бўлакларга ажратади ва йиғади; тешик шаклига мос келадиган ясси ва ҳажмли шаклдаги предметларни жойлаштиради ; халқага арқонни ўтказади ; катта ҳажмли содда мозаикаларни йиғади ; осон қурилиш конструкцияларини қуради; катталар ёрдамида йирик мунчокларни ипга ўтказади.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
хар бир ҳаракатни аниқ тушунтирган ҳолда ҳаракатни кўрсатиш; қурилмалар билан ўйнаш; болага ўйинчоклар бериб, уларни ўрганиб чиқишига имконият бериш; болага ҳавфсиз предметлар, шакилдоқлар, кичик пирамидалар ва бошқа предметларни катталар назорати остида танлаши ва саралаши учун бериш.	болага, очиш/ёпиш мумкин уй-рўзғордаги ўйинчок ва предметларни тақдим этиш (синмайдиган қопқоқли банкалар, кастрюллерлар).	бола билан мунтазам шуғулланиш: ҳамкорликда хайвонларни, уй-рўзғор буюмларини (лиқопча, пиёла, қошиқ) лойдан ёки пластилиндан ясаш, ушбу барча предметларни чизиш; қумдонда бола билан ўйнаш, қумдонда кичкина ўйинчокларни беркитиш мумкин, бола эса уларни ўзи кидиради; қўллар майда моторикасининг сенсомотор мувофиқлигини ривожлантириш учун боғлаш ўйинларини ўтказиш болага кубикларни йиғиш, қулфларни ёпиш ва очиш имкониятини бериш ва ҳ.к.

Кичик соҳа: Сенсомоторика		
Талаб: Бола сезги органлари ёрдамида ўз ҳаракатларини бошқаришга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
муҳитни қўллари ва оғзи билан ўрганади; предметларни бир-бирига уради; ; карсак чалади; кизиқтираётган объектга интилади.	ёктирган таоми ва бошқа буюмларга қўлини чўзади; ликопчани (пиёла) ушлайди ва ундан ичади; сувни бир идишдан бошқасига тўқади; икки қўли билан коптокни иргитади; коптокни думалатади ва отади; оёғи билан коптокни итаради; ипга боғланган аравача ёки машинани бошқаради.	коптокни бошқаларга думалатади; катталарга коптокни отади; тортилган аркон устидан коптокни отади; пирамидани ранги, шакли ва катталигига қараб йиғади; таниш сабзавот ва меваларнинг таъмини аниқлаши мумкин; паст ва баланд овозларни ажратади; қўл ва оёқларини бир маромда уйғун ҳаракатлантиради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
овқатланиш ва тамадди килишнинг аниқ вақтини белгилаб қўйиш болага қути бериш ва ўйинчоқларини унга йиғишини илтимос килиш; болага севимли таомларини таклиф килиш; болага у қўраётган нарсаси ва ҳаракат ўртасидаги боғлиқликни анлашига кўмаклашиш (қара, копток думалаяпти, бор, уни тутиб ол); боланинг ҳар бир муваффақиятини рағбатлантириш.	болага бир неча таомдан бирини танлаш имконини бериш; болани кун мобайнида мустақил пиёладан ичишини рағбатлантириш; болага сезгиси билан ҳаракатларни бирлаштирувчи жисмоний машқлар имконини таклиф килиш (соялар ўйини, оёқлар билан чизиш, сигнал бўйича ҳаракат); турли материал ва турли шаклдаги предмет ва ўйинчоқларни таклиф этиш ва уларни номини айтиш.	бола билан доимий мулоқотда бўлиш, у билан ўйнаш, у кубларни, пирамидаларни, матрешкаларни қисмларга ажратиш, йиғиш, предметларни кутиларнинг мос келадиган тешигига кирғизиш; салатлар тайёрлаётганда, болага сабзавотларни татиб кўриб, таъми ва хидига қараб аниқлаш имконини бериш; “Секин ва баланд”, “Нима жаранглаётганини аниқла!”, “қадам ташлаймиз ва рақсга тушамиз”, “Нимани эшитяпсан?” каби ўйинларни ўйнаш.
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Соғлом турмуш тарзи ва хавфсизлик		
Талаб: Бола саломатликни сақлаш қўникмаларини намоён қилади, хавфсиз соғлом овқат ва ҳаётни сақлаш қоидалари ҳақида тушунчага эга		
туғилгандан-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
яхши иштаҳа ва уйқуга эга; қошиқ билан мустақил ейишга	катталар ёрдамида тишларини тиш чётқаси	қўлини совун билан ишқалайди, кўпигини

ҳаракат қилади; қўлининг барча бармоқларини қўллаб губкани сикади; юзи, оғзи ва қўлларини артади; бутилкадан ичади; чўмилаётганда сувни сачратади.	билан тозалайди; мустақил юзи, оғзи ва қўлларини артади; кийимини ечишга ҳаракат қилади; стол ва полларни артишга таклид қилади.	ювади ва сочикка артади; мустақил қошиқ билан таомланади; қўл сочиғидан (салфеткадан) овқатланиш жараёнида фойдаланади; сув муолажаларига ижобий муносабат билдиради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
бола билан биргаликда жўмракдан оқаётган сувни кузатиш; қўл ювиш жараёнини кўрсатиш; болага совун бериш, ундан қандай фойдаланишни кўрсатиш, хидлаб кўриш имкониятини бериш, рангига боланинг этиборини каратиш; чўмилиш вақтида губка, майда ўйинчоқлар ва кўпик билан ўйинлар ташкил қилиш.	болага қандай қилиб тишни тозалаш ва оғизни чайиш кераклигини кўрсатиш; боланинг уринишларини рағбатлантириш; сув нимага кераклигини тушунтириш; жараён вақтида турли шеърлардан фойдаланиш; чётка билан ишқалангандан сўнг кир жой қандай тозаланишини намоиш қилиб бериш.	болаларни мустақил ҳаракатга ўргатиш; болаларни тўғри овқатланишга ўргатиш; болага организм учун нима фойдали, нима зарар эканлигини тушунтириш; саломатликни сақлаш ва мустаҳкамлашда шахсий намуна кўрсатиш
Кундалик ҳаётда, жамиятда, табиатда хавфсиз юриш-туриш асосларини шакллантириш. Туғилгандан 3 ёшгача Бола ҳали жуда кам тажрибага эга бўлганлиги сабабли: болани қаровсиз қолдирмаслик ва травматизмни олдини олиш; ўйин ва мустақил ҳаракат мобайнида доимий равишда боланинг кайфиятини кузатиш; сокин ва дўстона оҳангда гапириш; болага ўйинчоқ танлашда ишлаб чиқарувчининг тавсияларига риоя қилиш лозим.		
ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: «Мен» концепцияси		
Талаб: Бола ўзини ўз хусусиятларига эга, ижобий шахс сифатида қабул қилади. Бола мустақил ва ўзига жавоб беради		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ўз исмига муносабат билдиради, ишора ва товушлар билан жавоб беради; айрим тана аъзоларини кўрсатади(боши, қўли, оёғи, бурни); кўзгуда ўз аксига кулади; катталар этиборини турлича ўзига тортади; истаган натижага эришганда хурсандчиликни ифодалайди ёки	кўзгуда, расмда ўзини танийди, ўз исмини билади; катталар талаби билан унинг истаги тўғри келмаганда этироз билдиради; катталар томонидан ўзининг ҳаракатларига билдирилган рағбат ва танбехни фарқлайди.	ўзи ва буюмлари ҳақида сўзлайди (бу меники); хамма ишни ўзи бажаришга интилади; ўзи бажарган ишга севинади; ўз нарсаларини танийди ; ўзини аниқ бир жинсга мансублигини билади; бирор бир ишни

норозилик билдиради, инжикланади.		мустакил бажаради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани исми билан чакириш; боланинг тана аъзоларини кўрсатинг ва номини айтиш; болага кўпроқ табассум билан қараш, у билан биргаликда кўзгуга қараш; турли вазиятларда боланинг хиссиётларини таърифлаб ўтиш ("Зарина айикча келганига хурсанд бўляпти", «Шахзода чарчади, уйкуси келяпти»); боланинг ҳаракатларига кўра муносабатни билдириш.	болага ўзини ижобий баҳолашида кўмаклашиш: "мен – яхши", мен тиришкок"; болани бошқалар билан бўлашишга ўргатишни бошлаш; «ўгил болалар - кучли», «қиз болалар - мулойим» каби стереотиплардан қочиш; "ман этилади" ва "...мумкин эмас" ибораларидан воз кечиш; болага нотўғри ҳаракатлар окибатини тушунтирган ҳолда уни йўналтириш («қум кўзингга тушса, кўзинг огрийди»).	болани бошқалар билан мулоқотда ўзини таништиришга одатлантириш; болани ютуқлари учун албатта макташ, ютуқлар кичикроқ бўлса ҳам; бола бош бўладиган ҳолатларни ташқиллаштириш; танбех беришдан ўзини тийиш.
ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Ҳиссиётлар ва уларни бошқариш		
Талаб: Бола бошқаларнинг ҳис-туйғуларини фарқлаши ва ўзиникини ифодалашга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
атрофдагилар кайфиятини сўзлашув оҳангига қараб аниқлайди (онам хурсанд бўляпти, бобомнинг жаҳли чикяпти); қарсак чалади, хурсанд бўлади, бирон-бир товуш ёки ҳаракати атрофдагиларга таъсир қилишини англаса, ушбу товуш ва ҳаракатларни кайтаради.	катталарнинг унга муносабатидан ўз хиссиётларини, таассуротларини намоён қилади; хайрат, завқ, қўрқинчни ифодалайди; мустакил ўйин ҳаракатлари билан боғлиқ бўлган қувончни (хафаликни) кўрсатади.	мулоқотда очик, ижобий эмоционал руҳият устун, атрофдагиларга асосиз тажовузкорлик кўрсатмайди; бошқаларга ачинади, кайгуради ; бошқа одамнинг эмоционал ҳолатини тушуна бошлайди ва шунга мос муносабат билдиради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
боланинг ҳар бир ютуғини макташ ва қўллаб-қувватлаш; ўйинчоқларга овоз бериб, турли ҳиссиёт ва ҳаракатларни таниш имкониятини бериш; оилада эмоционал ижобий ҳолатни яратиш ва ҳар куни бола билан ўйнаш; ўйин вақтида болага ўзига ишонч ҳиссини ошириш учун	бола билан у билан боғлиқ бўлган турли вазият ва хиссиётларни муҳокама қилиш; болага рад жавобини берилиши сабабини тушунтириш; боланинг жаҳли чиққанда, хафа бўлганда ёки ўзини ёмон ҳис этганда ёнида бўлиш.	бола билан суҳбатда хиссиётларни таърифловчи сўзларни қўллаш; мультфильм қаҳрамонларининг ёркинлигини таҳлил қилиш; ҳиссиётларни ифодаловчи сўзли ўйинлардан фойдаланиш, кайфият ва ҳис туйғулар

якин туришга ҳаракат қилиш ва барча биргаликда бажарилаётган ҳаракатларни болага аниқ ва лўнда тушунтириш; баланд товуш ва шовкинларни чеклаш.		хакидаги ҳикоялар ва шеърларни ўқиш.
ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Ижтимоийлашув, катталар ва тенгдошлар билан мулоқот		
Талаб: Бола тенгдошлари ва катталар билан мулоқот малакаларини ривожлантиришга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
саломлашади, муносабат билдиради, хайрлашаётганда қўлини силкитади; бошқа бола ҳаракатини кузатади, кулади ёки боғланишсиз гапирди; катталарнинг кўп мурожаатларига жавоб беради, бироқ баъзиларини эътиборга олмайди.	катталар ҳаракатига таклид қилишга интилади; товуши ёки ҳаракати билан бошқа боланинг диққатини ўзига тортади; бошқа болалар билан ўйинда қатнашади; тури ҳаракатларни бажариб, хайвонлар ҳаракатини ўхшатиб ҳаракатли ўйинларда иштирок этади.	катталар ҳаракатига таклид қилади; катталарни бирга ўйнашга жалб қилишга интилади; тенгдошлари ёнида ўйнайди; бошқа болалар билан ўйинчоқларини бўлишади.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага ҳаракатлар намунасини кўрсатиш (саломлашиш, хайрлашиш); болани катталар мурожаатига жавоб бергани учун макташ; очиқ ҳавода бошқа болалар билан биргаликда сайр ташкиллаштириш; ҳаракатларни сўзлар билан қўшиб олиб бориш.	болага ўйин ёки ҳаракатнинг умумий қоидаларини тушунтириш (биз қумни ўйнаймиз, лекин қумни сочмаймиз); тенгдошлар билан биргаликдаги фаолиятга жалб қилиш	бола билан ўйин мобайнида бошқалар билан ҳамкорлик қилишни шахсий намуна асосида намойиш этиш; мулоқот жараёнида чегара белгилаш; болани бошқа болалар билан таққосламаслик.
НУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ		
Кичик соҳа: Нутқ ва тил		
Талаб: Бола нутқни тинглаш ва тушунишга, гапириш ва мулоқот қилишга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ба-ба, ма-ма, бу-бу ва бошқа бўғинларни талаффуз қилади; болалар қўшиқлари, овутомчоқлар, эртақлар, қиска ва содда ҳикояларни тинглайди; номи тилга олинган объект томон қарайди (ойиси қани...); ёркин расмли китобчаларни кўришга қизиқиш билдиради.	кундалик ҳаётда бажариладиган ҳаракатларни аңлатувчи сўзлар маъносини тушунади; ўриндош сўзларни қўллайди, катталар кетидан енгил сўзларни қайтаради; катталар нутқига таклид қилади; китобларни ўрганади.	истак ва илтимосни ифода этади; катталар нутқини тўғри тушунади; катталарнинг оддий топшириқларини бажаради; ҳаракатларни нутқ билан бирга олиб боради; сўзлардан фойдаланади; китоб ўқиб беришларини сўраши мумкин;

		расмлар бўйича китобни танийди.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани парваришlash жараёнида (эмизиш, чўмилтириш, ухлашга ётқизиш) у билан гаплашиш, тана аъзолари, кийим, буюмлар номини айтиш; болага турли ҳикоялар, эртаклар айтиб бериш, биргаликда ёркин китобларни томоша қилиш ва болани диққат билан тинглашга қизиқтириш; бола билан мулоқот мобайнида унга саволлар бериш ва маъноси бўйича тўғри жавобни такрорлашга ундаш.	болага китоб ўқиб, турли ҳикоя ва эртакларни сўзлаб бериш; сайр давомида кўрган нарсаларни муҳокама қилиш (кучук югурапти, болакай мактабга кетяпти); бола билан бирга китоб дўконлари ва кутубхоналарга бориш; телевизор кўриш ва электрон техника қўллашни чегаралаш.	бола билан мулоқот вазиятларини яратиш, саволлар бериш; болага топшириқлар бериш, масалан, «киём учун ликопча олиб кел», «қизил каламни ол», «кичик айикчага қўшиқ айтиб бер»; боланинг сўз бойлигини турли дидактик ўйинлар, кузатув ва томошалар орқали бойитиб бориш; китоб харид қилишда болага танлаш имконини бериш.
НУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ		
Кичик соҳа: Қўл бармоқлари майда моторикаси		
Талаб: Бола асосий ҳаракатларни эгаллаган, қўлларнинг майда моторли кўникмасига эга		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
турли юзаларда бармоқлари билан гуашь(бўёқ) ёрдамида чизади (ойна, целлофан, коғозда).	ишлатаётган буюмларини бармоқлари билан ушлайди; (калам, мўйкалам, маркер) бетартиб чизикларни чизади.	турли эркин чизиклар ва ноаниқ айланалар чизади; турли юзаларда турли шакллар чизади; ўз исмининг ёзувини танийди.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани расм яратиш учун бармоқларидан фойдаланишга рағбатлантириш.	болага йирик ҳарфларни таклиф этиш, ушбу ҳарфларни қум орасига беркитиб биргаликда излаш; ҳарфлар шаклидаги печеньеларни харид қилиш; стикерли китоблардан фойдаланиш; бола соч ўришга ўрганиши учун сочли кўғирчоқлардан фойдаланиш.	болага ечиниш ва кийиниш кетма-кетлигини кўрсатиш; бола билан турли топширикли ўйинлар ўйнаш: столга қошиқларни қўйиш, нон идишни олиб келиш; бола билан чизиш, қирқиш, ёпиштириш ва елимлаш; қум, хамир ва шакллар билан ўйнаш; болани кичик ютуқлари учун доим рағбатлантириш.
БИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Интеллектуал-англаш малакалари		
Талаб: Бола қизиқувчан, интилувчан, фаол, билишга қизиқиш билдиради ва унга эҳтиёжи мавжуд		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш

КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ўз ўйинчоларини текшириш(ўрганиш)ни бошлайди: оғзига солади, улоктиради, бўлакларга бўлади, такиллатиб кўради, иккитасини бир-бирига уради ва чиқаётган товушни тинглайди; бирор бир товушни атроф-мухит билан боғлайди (масалан, мушукни «мяу» билан, кучукни «вов» билан) атрофидаги объектларни кузатади.	расмдаги предметларни танийди; табиат ходисаларини киска муддат ичида кузатади; айрим сабзавот ва меваларни билади ва фарклайди; хашаротлар (чувалчанларни тегиб кўради, чумолини кузатади), хайвонлар (уй хайвонларига қарайди, уларни кўрсатади), ўсимликлар (гулларни юлади, баргларни тўплайди) билан қизикади.	тана аъзоларини кўрсатади ва уларнинг функциясини билади; предметларнинг тактил хусусиятларини билади (юмшоқ, қаттиқ, дағал, силлиқ); предметли расмлар орқали жонли табиат объектларининг номини билади (хайвонлар, ўсимликлар, қушлар); табиатнинг айрим ходисаларини фарклайди (ёмғир, қор).
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага турли объектларни бошқариш имконини бериш; болани бир-бирига мос ўйинчоларни жамлашга қизиқтириш – қўғирчоқ кийими қўғирчоққа мос келиши болага атрофидаги янги нарсаларни кўрсатиш ва унинг муносабатини кузатиш; янги объектларни қўллаган ҳолда бола билан ўйнаш; турли хайвонлар турли товушлар чиқаришини намоён қилиш.	бола билан тоза ҳавода, фермада (уй хайвонлари), хайвонот боғида сайр қилиш; об ҳаво ва ҳиссиётлар ҳақида сўзлашиш; ёмғир ёки қор вақтида бола билан қор парчалари ёки ёмғир томчиларини кузатиш; қўлмакка сакраш, қордан шакл ясаш; варрак учираш бирор бир объектни узок кузатиш.	турли фактурали предметларни ушлаб кўришни ва номини айтишни таклиф қилиш; барглар, чўплар, тошлар йиғиш ҳудудда қуш ва хашаротларни, аквариумда баликларни, ариқда ёки қўлмакда сув ҳаракатини кузатиш; табиат ходисаларини кузатиш, қор, қўлмак, қуёшли қуёнчалар, қум, сув ва соя билан ўйнаш.
БИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Элементар математик малакалар		
Талаб: Бола бошланғич математик малакаларга эга		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
предметларни катта ва кичикка ажратади.	микдорни «битта», «кўп»га ажрата олади.	предметларни ранги ва шаклига қараб фарклайди; предметларни кичигидан каттасига қараб бир қатор қилиб жойлаштиради; шаклларни ўзига мосини топади (Сеген доскаси).
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
турли ўлчамдаги кубикларни олинг ва уларни катта ва кичикка ажратишни кўрсатиш; болага рақамлар ёзилган	болага предметларнинг ҳажми, оғирлиги ва узунлигини таърифлаб бориш;	бола диққатини бир-биридан фарқ қиладиган ўлчамдаги предметлар ва уларнинг номланишига

карточкаларни кўрсатиш; болани сенсор тажрибасини бойитиш мақсадида қўлини ушлаб турли шакллар устидан юргазиш (боши думалок, кўзи кичкина).	болага сайр даврида элементар математик саволлар бериш: биз канча зинапояни босиб ўтдик?, сенда нечта ўйинчоқ бор? болани математик билимларини ривожлантириш бўйича фаолиятга жалб қилиш (менга битта пиёла олиб кел, иккита печенье бер).	каратиш (катта-кичик); предметларни шакли бўйича ажратиш ва номини тўғри айтиш малакасини шаклланишига кўмаклашиш (кубик, гишт, шар); болада атроф-оламни амалий ўзлаштириш тажрибасини ортишига кўмаклашиш; ётокхона, меҳмонхона, ўйин хонаси ва бошқа хоналарни ажратишга ўргатиш; бола билан биргаликда зинапояларни, қарсак ва бошқаларни санаш.
БИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Тадқиқий-билиш ва самарали рефлексив фаолият		
Талаб. Бола ўзининг табиий муҳитига қизиқишини намоён қилади, фанни ўрганишда фаол		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ўйинчоқлар ва предметлар билан тажриба ўтказа бошлайди (ушлайди, чиқаради, бир-бирига жойлаштиради, босади, очади) ; бўш пиёлани олади ва унга сув ёки шарбат қуйиб беришни сўрайди; предметлар ёки инсонларнинг кўздан ғойиб бўлиши ва пайдо бўлишига муносабат билдиради.	бошқаларнинг ҳаракатини ёки тушиб кетган предметни кузатади; қувонч ёки қониқиш хиссини бахш этувчи ҳаракат ва товушларга эришиш учун предметлар билан ҳаракатланади; ҳаракатларга таклид қилади ёки бошқалар имо-ишорасини такрорлайди.	яқин атрофидаги предметларни фарқлайди (ўйинчоқлар, идиш- товоклар, кийим, пояфзал, мебель) ; айрим уй ва ёввойи ҳайвонларни билади; айрим сабзавот ва меваларни фарқлайди катталар ёрдамида қурилмалар қуради; ўз қурилмаси атрофида ўйин ташкиллаштиради; предметларни тегишли муҳитга жойлаштиришни билади (жирани ҳайвонот боғига, машинани гаражга).
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани ўйинчоқлар билан ўйнашдаги мустақиллигини қўллаб-қувватлаш; болага тажриба ўтказиш учун турли материалларни турли миқдорда бериш; пиёлани олиш, болага ичи бўшлигини кўрсатиш, бирор бир суюқлик билан тўлдириш ва	бола билан хиргойи қилиб, товушлар чиқариб, имо ишоралар билан ўйнаш; болага шакли, ранги, оғирлиги турлича бўлган ўйинчоқ ва предметларни бериш; бола ҳаракатига муносабат билдириш;	яқин атрофдаги предметларни номини тўғри айтиш (ўйинчоқлар, идиш-товоклар, кийим- кечак, пояфзал, мебель); предметлар ранги, ҳажми ва қандай материалдан қилинганлигини кўрсатиш ва тушунтириш (қогоз,

болага ичи тўлганлигини тушунтириш.	ўзгаришлар жараёнини кўрсатиш (пуфлаш, совун кўпикларини чиқариш); у билан тўкилган барглар устида юриш, ойналарда тажрибалар кўрсатиш.	дарахт, мато, лой); хайвонлар ҳақида оддий далилларни келтириш; мустақил куриш истагини қўллаб- қувватлаш.
ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Дунёни бадний тасаввур этиш		
Талаб: Бола турли хил санъат воситаларидан фойдаланиб, дунёни ҳис этиш ва тушунишини намойиш этади		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
мутоала давомида расми болалар эртаги ва мусикани тинглайди; шеърларни тинглаганда катталар кетидан ҳаракатларни қайтаради (бошини кимирлатади, қарсак чалади) ; ёрқин рангдаги расмларга эътиборини қаратади.	мусика, товушларга муносабат билдиради; болалар китобларини варақлайди ва ундаги таниш эртақ қаҳрамонларини билади; кийимдаги расмларга эътиборини қаратади; мультфильм томоша қилади расм чизиш учун рангларни танлайди.	севимли китоби ва расмларни танийди; эртақлардаги жараёнга ўз ҳиссиётларини билдиради; бўёқ ва мўйкалам ҳақида базавий тушунчага эга; лой ва пластилиндан фойдаланади; сеvimли қўшиқларини тинглайди; болалар мусиқий инструментларини чалади; театрда кизиқиш билдиради; ўзига мослаб кийим танлайди.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага китобнинг бир қисmini эмас, балки расмларни намойиш этган ҳолда бирор бир тўлиқ воқеани ўқишга ҳаракат қилиш; болага эмоционал, хайвонларга таклид қилиб, ўқиш; болани ижобий ҳиссиётларга ундаб ўқиш; болага турли хавфсиз ижодкорлик предметларини бериш ; мумтоз мусикани қўйиш.	болага томоша қилиш учун мўлжалланган предметларни ўзига жамлаган иш жойини ташкил қилиб бериш; болага чиройли манзаралар тасвирланган дискларни намойиш этиш ва уларни бола қўли етадиган жойда сақлаш; болалар байрами ва тадбирларида иштирок этиш.	болага хайвонларни ўхшатиб, ҳис-туйғу билан ўқиш; боланинг мусика билан боғлиқ фаолиятини қўллаб-қувватлаш (фонли классик мусика, болалар қўшиқлари); мастер класс, байрам, халқ сайлларида иштирок этишни давом эттириш.
ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Бадний-ижодий қобилиятлар		
Талаб: Бола атрофдаги борлиқни ижодий ўзгартириш малакасига эга		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
мусика тинглаш мобайнида танаси билан рақс ҳаракатларини бажаришга интилади; чиройли предмет ва нарсаларга	катталар ёрдамида овутмачоклар ёдлайди; қизилган тасвирларни бармоқлари билан юргизиб чиқади;	ўз ёшига монанд шеърларни айтади; овутмачок ва тўртликларни айтаётганида имо ишоралар билдиради;

эътибор қаратади.	содда тасвирий шаклларни қўли ва бармоқлари билан чизади; кум ёк лойни эзгилайди; содда раке ҳаракатларини бажаради (қарсақ чалади, оёқлари билан ҳаракатланади ва ҳоказо) ; аввал тинглаган мусикаларни танийди.	намуна асосида тегишли рангларни танлайди; оддий санъат шакллари бўяйди; лой ёки пластилиндан шакллар ясайди; сўралган объектни кубиклардан ясайди; содда пазл ва мозаикани йигади; музыка тинглаганда ракега тушади; бошқа болалар билан биргаликда қўшиқ айтади; ритмга мос ҳаракатланади; музыка асосида сўралган ҳаракатларни бажаради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага қувноқ мусикалар қўйиш ва биргаликда ракега тушиш; музыкага монанд қандай қарсақ чалишни кўрсатиш; музыкага монанд оёқ ва қўллар билан қандай ҳаракатланишни кўрсатиш; алла айтиш; болани чиройли дид билан кийинтириш ва кийим деталарига боланинг диққатини қаратиш.	бола тасаввурини ривожлантирувчи муҳит яратиш; боланинг музикаий фаоллигини ривожлантирувчи болалар қўшиғларини эшиттириш; болани таом тайёрлаш, хоналарни байрамга тайёрлаш жараёнига жалб қилиш; турли табриқномаларни томоша қилиш, дўкон ва салонларда композиция яратаётган ишчилар фаолиятини кузатиш	болага мустақил ишлаши учун турли табиий материаллар, бўёқ, елим, қалам ва пластилин ва ҳоказолардан ташкил топган иш жойини ташкиллаштириш; болани чизишга рағбатлантириш; бола атрофидаги ўйинчоқлар, предмет ва материалларни вақти-вақти билан ўзгартириб туриш; болани тасаввурини қўллаган ҳолда бирор бир эртақ қаҳрамони бўлишга ундаш.

Ўзбекистон Республикасининг эрта ва
мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига
қўйиладиган Давлат талабларига
2-ИЛОВА

Мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйилаётган талаблар

ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Йирик моторика			
Талаб: Бола ўз тана аъзоларини бошқаради, мақсадли тўғри ҳаракатланади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
ҚУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
турли усуллар билан юради (тўғри, эркин, кўрсатилган йўналишда); колонна, доира бўлиб сафлана олади; мувозанатни сақлаб югуради; спорт зинасида юқори ва пастга ҳаракатланади; бир жойда икки оёқлаб сакрайди; олдинга силжиб сакрайди; айлана ёни тагидан эмаклаб ўтади; бадантарбия вақтида машқларни такрорлайди; уч оёқли велосипедда учади;	оёқ учиди, товонида, оёқ қафтларининг ён томони билан ва тиззаларини юқори кўтариб юради; аркон устида мувозанат сақлаб юради; тиззаларини юқори кўтариб югуради; паст тўсиклар устидан сакраб ўтади; арконда сакрашга ҳаракат қилади; гимнастика скамейкаси устида қўли билан тортилиб қорнида сурилади; гимнастика нарвонида ҳаракатланади; самокатда учади;	оёқларини учидан товонига алмаштириб юради; тўсикларни айланиб ёки хатлаб ўтади; гимнастика скамейкасида мувозанатни сақлаган ҳолда, кадамба кадам юради; қия доска устида тўғри ва ёни билан юради; югуришнинг ҳар хил турларини бажаради (илонизи, зигзаг, моқисмон, тўсикларни енгиб ўтиб); турли усуллар билан сакрайди; бир неча предмет оралаб эмаклайди; қорнида ётиб, қўллари билан тортилиб эмаклайди; гимнастика нарвонига ўрмалаб чиқади;	бир, икки, тўртта бўлиб сафланади, доира бўлиб, қатор бўлиб юради; юришда турли топшириқларни бажаради; енгиб югуради (шиддат билан, тўсикларни енгиб ўтиб, йўналиш ва мувозанатни сақлаган ҳолда); бир жойда айланиб сакрайди, оёқларини ўнгга ва чапга алмаштириб сакрайди; арконда турли усулларда сакрайди; арконли нарвон, йўгон арконда юқорига кўтарилади; икки оёқли велосипедда учади;
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ			

ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Майда моторика			
Талаб: Бола қўли ва бармоқларини турли мақсадларда ишлатади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
халкага арконни киргизади; майда предметларни маълум бир тартибда тахлайди; мустикал равишда ўйинчокларни қутига жойлаштиради ва ундан олади; катталар ёрдамида йирик хажмдаги мунчокларни ипга ўтказиши; буюмларни бир идишдан иккинчисига жойлаштиради;	мустикал тугмачаларини қадайд ва ечади, кийими ва пойабзали илгакларини ўзи тақади; намуна асосида ипга майда, ўрта, ва йирик мунчокларни теради; кулфларни очади ва ёпади, калитдан фойдаланади; майда буюмларни бурайди ва бир бирига улайди (конструктор қисмлари) ; конструкторнинг катта ва кичик қисмларидан ҳар хил предметлар ясайди; намуна асосида тўғри чизик ва айлана чизади; кўрсатилган чизик бўйича қоғоз, мато ва салфеткани буклайди; кўрсатилган чизик бўйлаб қоғозни қайчи билан қирқади;	юзаларда турли чизиклар чизади (асфальтда классик ўйини) ; кичик, ўрта ва катта ўйинчокларни қутига хажмига қараб жойлаштиради; мураккаб конструкцияларни жамлайди; қопчадаги ўйинчокни пайпаслаб номини айта олади; тўғри чизик бўйлаб қоғозни мустикал қирқади ;	тасаввурдаги предметларни қўллари билан (гул, қуш, қопалак, қаср) кўрсатади; арконлардан турли тугунларни тугади; ўйин фаолияти мобайнида майда ўйинчоклар билан ўйнайди; белгиланган чизиклар бўйлаб қоғозни батартиб йирта олади; майда қисми мозаика ва пазлларни йигади;
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ			

ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Сенсомоторика			
Талаб: Бола сезги органлари ёрдамида ўз ҳаракатларини бошқаришга қодир			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
катта коптокларни масофага, икки қўл билан, ўтириб, туриб иргитади; белгиланган нишонга предметни иргитади; бошқа болага коптокни иргитади ёки отади; силлиқ ва нотекис текстуранинг фаркига боради; таъмни аниқлайди; қўғирчоқли аравагани итаради;	коптокни ерга ўнг ва чап қўли билан галма-гал уради; галма гал чап ва ўнг томон айланади; турли текстура ва юзанинг фаркига боради; матрап билан майда учаётган, сузаётган предметларни тутари; совун кўпикларини учиради;	коптокни осмонга иргитиб, тутиб олади; узатилган коптокни турли усуллар билан илиб олади; коптокни клюшка билан тўсикларора олиб ўтади; қумли халтагани нишонга отади; бошқа болага коптокни икки қўллаб асосий вазиятдан узатади; турли анализаторлар оркали предметни тадқиқ қилади (қўзи боғланган холда, таъмига қараб, пайпаслаб) ;	пастдан, боши узра коптокни иргитади; коптокни ер бўйлаб илонизи қилиб иргитади; чанада, роликда, икки оёқли велосипедда учари; копток билан нишонни уриб туширади (боулинг) ; гардишни қўлида, оёғида, белида айлантиради; халкаларни халка устунига отиб туширади;
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Соғлом турмуш тарзи ва хавфсизлик			
Талаб: Бола соғлиқни сақлаш малакаларини намоён қилади, хавфсиз соғлом таом ва ҳаёт хавфсизлиги қондалари ҳақида тушунчага эга			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
мустақил қўли, юзини ювади, тишини тозалайди, сочиқдан фойдаланади; тарок ва дастрўмол ёки салфеткадан фойдаланади; овқат вақтида мустақил қошиқ	витаминлар ва соғлом овқатланиш фойдасини билади; овқатланиш олдида қўлини ювади; санчқидан тўғри фойдаланади; ўз ташқи кўринишини	шахсий гигиенага риоя қилади; стол атрофида овқатланиш маданиятига риоя этади; витаминлар ва уларни таомдаги фойдасини билади; саломатлик ҳақида қайғуриш муҳимлигини	ўзининг ташқи кўринишига эҳтибор беради; жисмоний машқларни мустақил бажаради; табиат бурчагидаги ўсимликлар ва

билан фойдаланади, овкатдан сўнг огзини чаяди ; хонада тартибни сақлайди, ўзидан кейин ўйинчокларни йиғиштиради; мустакил хожатхонага боради; хавфли бўладиган предметларни фаркига боради;	тартибга келтиради; хожатхонадан сўнг ўз-ўзига хизмат килади; ёрдам сўрай олади; хавфли бўлган предметлар, жойлар ва моддалар номини билади (зинапоя, болохона, очик ойна, иссиқ сув, олов, дори, ўткир асбоблар, электр); нотаниш инсонлар билан кетиш мумкин эмаслигини тушунтиради; кандай килиб гавдани тўғри тутиш кераклигини тушунтириб бера олади;	англайди; асосий тана аъзолари ва уларнинг функцияларини билади; пиёдалар учун асосий йўл қодаларини билади; сув ичиш фойдасини англайди ва мустакил сув ичиш режимини бажаради; хавфсиз хатти- ҳаракатнинг асосий қоидаларини билади ва уларга риоя қилади; ёрдам зарур бўлганда катталарга мурожаат қилиш кераклигини билади; хавфли фаолиятлар номини айтиб беради: хавфли жойларда ўйнаш (машина қатнови йўлакларида, қурилиш яқинида, нотаниш сув ҳавзаларида, қўл, оқар сувларда чўмилиш), велосипедда машина қатнови йўлларида;	жонзотларни парваришлайди; саломатликка зарарли бўлган хулқ шакллари англайди (чекиш, ичкиликбозлик, олов билан ўйнаш ва ҳоказо) ; боғчада, кўчада, транспортда юриш қоидаларига риоя қилади; пиёдалар ва велосипедчилар учун йўл қоидаларини билади; ёнгин хавфсизлиги - 101; миллий гвардия- 102; тез ёрдам -103; газ хизмати -104 телефон рақамларини билади; хавфли вазиятларда кандай йўл тутишни билади ва тушунтиради супермаркетда, шаҳарда, қишлоқда, далада йўқолиб қолса, ўзини кандай тутиш кераклигини
--	---	--	--

			билади;
ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ			
Кичик соҳа: «Мен» концепцияси			
Талаб: Бола ўзини ижобий, шахс сифатида, ўзига хос хусусиятлари билан қабул қилади, мустақил ва ўз хатти-ҳаракатига жавоб беради			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
ўзи ҳақида – «мен» деб биринчи шахс номидан гапиради; ўзи ҳақида сўзлайди (исми, фамилияси, ёши, жинси ва бошқаларни билади) ; ўз яқин инсонларига мурожаат қилади ва ёрдам сўрайди; ўзига дўст танлайди ва у билан ўйнайди; ўз оиласи ва яқинларига кизиқиш билдиради; ўз эҳтиёжларини билдиради; ортиб бораётган ўзига ишончни билдиради;	ўз хоҳиш истаклари, кизиқишларини билдиради; ўйин давомида ролларни бажаради; ўз хатти ҳаракатларига жавоб беради («бунини мен қилдим») ; катталар илтимосини (топширикни) бажаради; машғулот давомида диққатни жамлайди; ютуққа мотивация билдиради; омадсизлик, мағлубиятда қайғуради; турли ҳиссиётлар ва кайфиятларни намоён этиши; ўз ўйини учун жой ҳозирлайди;	ўзига юклатилган мажбуриятларни қабул қилади ва бажаради; ўзининг қайси миллатга мансублигини билади ; ўзининг хоҳиш-истаклари ва кизиқишларини аниқ белгилайди; ўз ҳиссиётларини намоён қилади; ўз ўзини баҳолашга қодир; мустақил ўзига фаолият турини танлайди; гоҳлар таклиф этади, ташаббускор хайрихоҳ ва очикқўнгил;	мустақилликка интилади; ўзининг оилавий, гендер мансублигига ижобий ҳис туйғуларни англайди ва фарқлай олади; ўзининг миллати, тили ва ўз маданиятининг муҳим элементларини билади; ўзига юклатилган мажбуриятлар асосида фаолиятни ташкил қилади; шахсий қарорларини қабул қилишга қодир; бошқаларга намуна бўлишга ҳаракат қилади;

ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ			
Кичик соҳа: Ҳиссиётлар ва уларни бошқариш			
Талаб: Бола ўзининг ва ўзгаларнинг ҳиссиётларини англашга ва ўзининг ҳиссиётларини мослаштиришга қодир			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
эртак, хикоя, мультфильмлар қаҳрамонларига ҳамдардлик билдиради; кувонч, кайгу каби ҳиссий ҳолатни тушунади; ўз кечинмалари ва ҳиссиётларини намоён этади (“менга ёқади”, “мен ёқтирмайман”); бошқа боланинг ҳиссиётларини аниқлайди ва сўз билан ифода этади; бошқаларга ҳамдардлик билдиради; сюжетли-ролли ўйинларда иштирок этади; ўз оиласи ҳақида сўзлар экан, нима ёқиши ва ёқмаслиги ҳақида гапиради;	болалар билан ўйин давомида самимий муносабат билдиради; ва ўз ўйинчолари билан ўртоқлашади; катталар билан эслатмасиз саломлашади ва хайрлашади; ўз ҳаракатларига баҳо беради; катталарга мурожаат қилади ва ўз фикрини баён қилади; совга ва байрамларга қувонади;	асосий ҳиссиётлар сабабини тушунади; кимнидир хафа қилса, ўзини айбдор ҳис қилади; яхши ёки ёмон ҳулққа баҳо бера олади; ўйин мобайнида голибликдан қувонишни билади; яқин инсонлари ва дўстлари билан ўз ҳиссиётлари ва кечинмалари билан ўртоқлашади; кўрқув ва хавфни тушунади; тушунарли асарларни қизиқиш билан тинглайди ва уларга ҳиссиётларини намоён этади;	ўз ҳиссиётлари назорат қилади; турли ижтимоий вазиятларга эмоционал муносабат билдиради; ўз ҳиссий ҳолатини изоҳлаб бериши мумкин; бошқа инсонлар ёки бадий асарлар қаҳрамонлари ҳиссиёти ҳақида гапиради; ўзини ёмон ҳис этаётганларга ҳамдардлик билдиради ва юпатади;
ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ			
Кичик соҳа: Ижтимоийлашув, катталар ва тенгдошлар билан мулоқот			
Талаб: Бола тенгдошлари ва катталар билан мулоқот малакаларини ривожлантиришга қодир			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
ўз оила аъзоларини билади; катталар ҳаракатига таклид қилади;	ўйин фаолияти давомида мулоқотга киришади;	мулоқот давомида ўз фикрини, ҳиссиётларини ва таассуротларини	катталар ва тенгдошлар билан осон мулоқотда бўлади;

ўз ҳаракатлари натижасига эришишда катъийлик билдиради; катталар ва болалар билан биргаликда ўйнайди; болалар салбий ҳаракатига ўз муносабатини билдиради; жамоавий ўйин фаолиятида катнашади; тенгдошларига яхшилиқ истайди;	ўйинда ўзаро ҳаракатда бўлиб, ижтимоий ролни қабул қилади; гуруҳ қоидаларини бажаради (ўйинчоқларни жойига тахлайди, кийимларини тартибга солади ва хоказо) ; ўз оила аъзоларига самимий муносабат билдиради ва уйида маълум бир қоидаларга риоя қилади; ўз дўстлари ҳақида сўзлаб бериши мумкин; катталар ҳаракатлари ва хулқ моделини имитация қилган ҳолда уларга тақлид қилади; катталар назоратсиз топшириқларни бажара олади;	намоён этади; оила ва гуруҳда ташқил этилган меҳнат фаолиятида иштирок этади; ўз суҳбатдошига илтимос ёки маълумотни айта олади; мустикал, катталардан бевосита мустикалликни эркин намоён этади, ёрдам кўрсатишга тайёр; таниш инсонлар билан осон мулоқотга киришади; тушунчаларда ёритилган ижтимоий хулқ қоида ва меъерларига бўйсунди (мумкин, маън этилади , яхши, ёмон, керак) ; бошқа болалар билан доимий дўстона муносабатларни қўллаб-қувватлайди;	кийин вазиятларда амалий ечим қидиради; бошқалар хатти- ҳаракатига ўз таассуротларини билдиради; ўзгалар ютуғига қувонганлигини намоён этади; низоларни ҳал этишда бир неча методлардан фойдаланади (тинчлантиради, ўз ўйинчоғини беради, мулойим сўзлар айтади) ; ўйинлар ўйлаб топади, сюжетли ролли ўйинлар, турли эртакларни сахналаштиришда иштирок этади;
НУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ			
Кичик соҳа: Нутқ ва тил			
Талаб: Бола нутқни тинглайди ва англайди, сўзлашади ва мулоқот қилади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
ўзининг айрим ҳаракатларини сўзлар билан шарҳлайди; расмда кўрган нарсаси ҳақида	бошланган ҳикояни давом эттира олади; воқеа-ҳодисалар тўғрисида муҳокама даврида	кузатаётган ҳодиса ва воқеаларни тушунтириб беради; умумлаштирувчи сўзларни тўғри қўллайди (мева,	ўз она тилида эркин сўзлашади; сўз туркумларини ёшига монанд мустикал, грамматик тўғри

сўзлайди; катталарнинг турли саволларига жавоб беради (якин атрофига тегишли) ; мулокот даврида фаоллик билдиради; бирор бир парчани тинглаб, таниш асарнинг номини айтади; кичик шеърни ёддан айтади; катталар томонидан айтилган таниш ҳикоя, эртани давом эттиради ёки тугаллайди; дидактик ўйинлар ўйнайди;	саволлар беради ва ўз фикрини баён этади; берилган саволни тушунади ва унга жавоб беради; мулокотда феъл ва сифатларни фаол қўллайди; от ва феълларни қўллаган ҳолда мураккаб бўлмаган гаплар тузади (шифокор касалларни даволайди, сотувчи сабзавотларни сотади) ; «кўп», «битта» маънода сўзларни ишлатади; турли оҳангдаги сўзларни имо- ишоралар ёрдамида нуткида ишлатади; дидактик ва сўз ўйинлари ўйнайди;	сабзавот, дарахтлар, қушлар, идиш-товок) ; ўзига нисбатан предметлар жойлашувини таърифлайди (олдимда, столда) ; сўзларни мазмунига кўра тўғри қўллайди; нуткида маъносига монанд асосий сўз туркумларини қўллайди; бир негизли сўзларни (намуна асосида) туза олади (мушук- мушукча-мушукли) ; грамматик содда ва мураккаб гаплар тузади; суҳбатлаша олади; катталар ёрдамида ижодий ҳикоя тузади; барча товушларни тўғри ва аниқ талаффуз килади; <u>хорижий тилни</u> <u>билиши:</u> саломлашиш ва хайрлашиш сўзларини қўллайди; 10гача санокни билади; Асосий ранглар номини билиди (оқ, сариқ, қизил, яшил, кўк, қора) ;	қўллайди; гапдан синоним ва антонимларни топа олади ва берилган сўзларга уларни мослайди; кўп маъноли сўзларни турли маъноларини фарқлайди; турли гапларни тузади ; шахсий тажрибасига таяниб, расм юзасидан тасвирий ҳикояни мустиқил тузади; турли жанрдаги бадий асарларни ифодала ҳикоялайди; гуруҳ муокамасида мулокотга киришиб ва тинглаб иштирок этади; кофиялар тузади, топишмоқлар топади; нуткида хорижий сўзларни қўллайди; кичик шеърларни, кофияларни сўзлаб бериши мумкин; йил фасллари номини билади (баҳор, ёз, куз, қиш) ;
---	--	---	---

НУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ			
Кичик соҳа: Ўқиш малакалари			
Талаб: Бола китоб ва ўқишга қизиқиш билдиради			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
китоб хақида тушунчага эга; катталардан китоб ўқиб беришларини сўрайди ; ўз ёшига мос китобларни томоша қилади; китобдаги расмлар ва сўзлар орасидаги боғлиқликни аниқлайди; расмлардан таниш эртак қаҳрамонларини танийди ;	тинглаган хикоясига муносабатини билдиради ва катталарга савол беради; расмлар асосида тинглаган асарини асосий ўринларини гапириб бера олади; бадий асардан парча тинглагандан сўнг асар номини айта олади; ўз ёшига мос шеърларни ёддан билади; китобни эҳтиётлаб фойдаланади;	сўздаги биринчи товушни билади; китобни мустақил томоша қилади; товушларни фарқлайди; сўзларни бўғинга бўлади; сўзларга кофия келиштиради; нутқнинг диалогик шаклини қўллайди, саволлар беради; шеърларни ёд олади ва ифодали ўқийди; севимли бадий адабиёт, эртак ва хикоя муаллифлари ва уларнинг номини билади; ифодалилиқнинг оҳанг воситаларини тўғри қўллайди; харфларга тегишли сўзларни топади;	бошқа болаларга эслаб қолган китоб мазмунини сўзлаб беради; содда ва мураккаб гапларни нутқида қўллайди; сўзларни бўғинларга бўлади; бўғинли карточкалар ёрдамида бўғинлардан сўзлар тузади; сўз, товуш, бўғин, гап хақида тушунчага эга; пешлавҳа, китоб номлари, расм тагидаги ёзувлар ва ҳоказоларни ўқийди; болалар адабиёти жанри номини билади (эртак, шеър, хикоя) ; машҳур ёзувчи ва шоирлар номини билади ;
НУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ			
Кичик соҳа: Қўл бармоқлари майда моторикаси			
Талаб: Болада ёзув малакаси шаклланади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
2-3 объектдан расм тузади; варақ сатҳида	чизик, белги, илгакларни содда намуналарини	чизик, илгак ва гажакча ёзади; коғозни турли	коғозда тўғри чизиклар, сўзлар ва киска гапларни ёзади;

тўғри чизиклар чизади; харфларга кизикиш билдиради, айрим харфларни шаклини билади ва фарқлайди; йирик мунчокларни ипга теради; ёзишга ҳаракат килади;	кайта чиза олади; предметларнинг мураккаб бўлмаган шакллари чизади; расмларни устидан юргазиб чизади ва бўяйди; шаблонларни штрихлайди; майда қисмлардан иборат конструкторни йиғади; ўрта мунчокларни ипга теради; аниқ белгиланган чизик асосида қоғозни қайчи билан қирқади; белгиланган чизик асосида қоғозни текис йиртади; икки қўли билан қоғозни бурайди;	усулда тахлайди (оригами) ; намуна асосида босма ҳарфларни ёзишни бошлайди; бармоқлари ёрдамида машқлар бажаради; расмларни текис штрихлайди; турли сатҳларда чизади (нам қумда, асфальтда, доскада) ; соч ўради; мозаика йиғади;	дафтардаги ёзув қаторларини аниқлай олади; расмларни тўғри жойлаштиради; қўлни узмасдан нукта- чизикчаларни бирлаштириб расм чизади; матодаги расмни тўқийди; “ўзига” ва “ўзидан” ҳаракатлари йўналишини тушунади; турли материаллардан мураккаб намуналарни қирқади;
--	--	--	--

АҚЛИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Интеллектуал-билиш малакалари

Талаб: Бола қизиқувчан, интилувчан, фаол, билишга қизиқиш билдиради ва унга эҳтиёжи мавжуд

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
битта белги асосида предметларни ажратади; олти ранг фарқлайди ва ажратади; бир хил пойини топади; расмлардаги предметларни танийди ва номини айтади;	расмларни солиштиради; 2-3 белги асосида гуруҳлара ажрата олади; жонзотларни асосий эҳтиёжларини таърифлайди ва такқослайди (ҳайвонлар: овқат ейди, нафас олади, ҳаракатланади ва	расм асосида сюжетни эслаб қолади ва гапиради; кетма-кетликни саклаган ҳолда фикр юритади, мулоҳаза қилади; турли ҳайвонларнинг яшаш жойларини айтади (балиқ сувда яшайди,	атроф-олам ҳақида мураккаб маълумот излайди; қўлатувлар асосида хулоса қилади ва умумлаштиради; йил фасллари ва воқеа- ҳодиса кетма- кетлигини айтади; расмлар бўйича кетма- кетликни саклаган ҳолда фикр юритади, мулоҳаза қилади;

жонли объектларга кизикиш билдиради; предметлар ясалган материални фарклайди (коғоздан, тахтадан, темирдан) ; хонани кузатади ва ўзи турган жойни аниклайди; атроф-муҳитга кизикиш билдиради;	хоказо) ; хаёт учун сув, ҳавонинг аҳамиятини таърифлайди; кун қисмларини нутқида тўғри қўллайди ва билади (эрталаб, пешин, кечқурун, кечаси) ; йил фаслларини тавсифлайди; атроф оламга фаол кизикиш билдиради;	бўри ўрмонда) ; географик тушунчаларни билади (ер, денгиз, тоғ, дарё) ; оддий сабаб ва оқибат алоқаларни тушунади (ёмғир ёғаяпти – панага ўтиш керак) ; синаш ва хатоларни таҳлил килиш йўли билан амалий вазифалар ечимини топишга ҳаракат қилади (машинани юрғизиш учун калитни бураш керак) ; объектларни тизимга солади;	ўз мамлакати ва унинг рамзлари ҳақида тушунчага эга; ўз халқининг айрим миллий анъаналари ва одатларини билади; болалар энциклопедиясидан фойдалана олади (<i>керакли маълумотни топа олади</i>) ; ички ва ташқи белгиларга кўра предметларни гуруҳларга ажратади (ранги, шакли, ҳажми, вазни, ҳаракатланиш тезлиги, вазифасига қараб) ;
--	---	---	---

АҚЛИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Элементар математик малакалар

Талаб: Бола элементар математик малакаларга эга

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
предметларни 1-2 та белгиси бўйича гуруҳларга бўлади; атроф-муҳитдан «битта» ва «кўп» ни топади ; предметларни катталигига қараб теради; геометрик шаклларни фақрлайди (доира, квадрат, учбурчак), шакллар (куб,	геометрик шаклларга ўхшаш предметларни топади; геометрик фигура ва шаклларни номини билади; микдорий алоқаларини белгилайди; соннинг микдорий таркибини билади; математик тушунчалардан фойдаланади (кўп, кам, жами, шунча);	геометрик шаклларни билади ва уларни предметлар орасидан ажратади; предметларни узунлиги, эни, қалинлиги ва баландлигига кўра такқослайди; предметлар гуруҳини такқослайди; мулоқот даврида математик	хаётда сон ва санокнинг аҳамиятини тушунади; геометрик шакллар ва фигураларни билади; 20 гача бўлган айрим математик ҳаракатларни бажаради; 10 гача қўшиш ва айиришли содда математик вазифаларни ечади (<i>сон ва белгиларни қўллаган ҳолда</i> +, -, =); сон катори ҳақида

шар) ; кўпликни такқослайди; “узун” ва “қиска” тушунчалари маъносини билади; “ярим”, “яримтача” тушунчаларни билади; санок ва сонлар каторидаги боғлиқликни тушунади; механик тарзда 5 гача санайди;	кетма кетликда санайди; кўпликларни такқослайди «кўпроқ», «камроқ», «тенг»; бўшлиқда йўналиш олишни билади (олдинда, орқада, тепада, пастда, яқин, узок); бутун ва унинг қисмлари тушунчасини тушунади;	терминологияни кўллайди; белгилар тизимини тушунади (<i>сон ва белгиларни қўллаган ҳолда</i> +, -, =); 1дан 10 гача бўлган сонларни тўғри ва тесқари санайди; предметларни сони ва саноғига қараб такқослайди; предметлар тенглиги ва тенгмаслиги гуруҳларини аниқлайди ва уларни бир бири билан такқослайди;	тушунчага эга гуруҳларни тенг ёки тенг эмаслигини таҳлил қилади (қанчага кўп?, қанчага кам?); ҳажми, баландлиги ва қалинлигига қараб предметларни кетма кет жойлаштиради; шартли белги асосида суёқ, сочиловчан ва қаттиқ материални ўлчайди;
--	---	---	---

АҚЛИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Тадқиқий-билиш ва самарали рефлексив фаоллият

Талаб: Бола ўзининг табиий муҳитига қизиқишини намоён қилади, фанни ўрганиш билан боғлиқ фаоллиятда фаол

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
қатталар билан биргаликда тадқиқотларда қатнашади (<i>эритиш, бўйиш, чўктириш, сув сатҳига чиқариш ва ҳоказо</i>) ; табиатдаги айрим ўзгаришларни фарқлайди (қор, ёмғир, дўл, иссиқ,	қатталар билан биргаликда тадқиқотларда иштирок этади (эритиш, яхлатиш, магнетизм, бўйиш, қиздириш, қайнатиш ва ҳоказо); йил фаслларида хос табиат ҳодисаларини	табиат ҳодисаларини турли омилларга боғлиқлигини тушунади; табиатдаги ўзгаришлар сабабини тушунтириб бера олади (масалан, қор эриши) ; инсонларни атроф-	қурилмани мустақил ўлчайди (баландлиги, узунлиги, кенглиги бўйича) ; шахсий қизиқиши ва қузатувларига боғлиқ саволлар беради; шахсий тахминлари ҳақида гапиради, аввалги ва ҳозирги тажрибасини умумлаштиради ва

шамол ва ҳоказо) ; айрим ҳашарот ва қушларни танийди ва номини айтади; айрим жониворлар болаларини номини тўғри айтади ; “сюжет” асосида қурилмалар яратади ; сув ва кум билан ўйнайди; жонли объектларни кузатади;	билади; нима учун овқатланиш, нафас олиш, ўқиш кераклигини билади; организмнинг маълум бир органлари функциясини билади; айрим жисмоний жарёнлар муҳимлигини тушунади; конструктор, пазл, мозаика, Legodan конструкциялар яратади;	оламга таъсирини тушунади (<i>экин экиши, ҳосил йиғиши</i>) ; табиий материаллардан қўл ишларини яратишни билади, иш босқичларини белглайди; мусткил куриб ясаши мумкин; жонли ва жонсиз табиатни фарклайди; инсонлар ҳаётида табиатнинг аҳамиятини англаб этади ;	тушунтиради; тадқиқотда ечимини талаб этаётган муаммони белгилайди; турли ресурсларни қўллаган ҳолда шахсий кузатувларини тасдиқлайди ва таърифлайди; атроф-муҳитни яхшилашда иштирокнинг муҳимлигини тушунади (масалан, ахлат чиқиндиларини ташлаш, уларни ажратиш, дарахт ва гуллар экиш, сув, электр энергияси ва коғозни асраш) ;
--	--	--	--

ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Дунёни бадий тасаввур этиш

Талаб: Бола турли хил санъат воситаларидан фойдаланиб, дунёни ҳис этиш ва тушунишини намойиш этади

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
иллюстрация, ўйинчок, халқ амалий санъати асарларини ўрганишда эмоционал таъсирланади; табиат объектларида, ўйинчок, болаларнинг ўз кийимларида ранглар жилосини англайди; таниш қўшиқларни	Ўзбекистон халқ амалий санъати ҳақида илқ тушунчага эга (сўзана, керамика) ; санъатга тегишли касбларнинг айримлари ҳақида тушунчага эга (рассом, бастакор, актёр) ; айрим санъат турлари ва жанрларини фарклайди (қўшиқ,	мусликий асарга ҳиссий муносабат билдиради; мусликага монанд ҳаракатлар ўйлаб топиши мумкин; бадий асарлар қахрамонлари ролини ўйнаши мумкин; амалий санъат турлари ҳақида бирламчи тушунчага эга; шахсий лойиҳалар	шеърни ифодали ўқиб бера олади; таниш асарларни мусликил сўзлаб беради, уларни сахналаштиришда иштирок этади; шеърини ва насрий бадий асарларга муносабат билдиради; мусликий асарнинг характерини аниқлашга қодир; болалар шоири, ёзувчиси ва

билади; диққат билан товуш, оханглари тинглайди; тасвирий санъат элементларидан фойдаланади;	ракс, мусика, шеърят, топишмоқ, рasm, хайкалтарoшлик) ; айрим архитектура қурилмалари ҳақида тушунчага эга (яшаш жойи ва жамоат жойи) ; қўшиқ ва наволарда юқори ва паст товушларни фарқлайди; айрим мусикий асбобларнинг чалинишини фарқлайди (пианино, дутор, доира) ; мусикага монанд раксга тушиши мумкин;	яратишда ғоялар билдиради; мусикада услугларни фарқлайди; кичик сценарийлар тузиб, сахна қўринишлари ташқиллаштира олади; табиий материаллардан қўл ишлари ясайди; кийимларни безаши, гулдасталар тузиши, содда рецепт асосида таом тайёрлаши мумкин;	бастакорлари ҳамда уларнинг асарларини билади; тасвирий санъат турларини фарқлайди;
--	---	---	---

ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Бадиий-ижодий қобилиятлар

Талаб: Бола атрофдаги борлиқни ижодий ўзгартириш малакасига эга

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
тасвирий материаллар номини билади ва тўғри қўллайди; содда композициялар, алоҳида буюмларни чизади; тасвирланаётган предметларга мос ранглари танлайди ва бўяйди; болалар мусикий асбобларида(бубен, най, ксилофон) чалишга таклид	предметлар шаклини аниқ қўрсатган ҳолда қисмларга бой тасвирлар чизади; сюжетли расм, предмет ва персонажлар чизади; шаклларни турли техника асосида бўяйди; лой, ғамир ва пластилиндан ясайди; фаолияти бошида	мураккаб предметлар чизади ва уларни декоратив нақшлар билан ясатади (чойнак, ғилам, рўмол, лаган) ; хотира ёки тасаввурига қўра сюжет яратади; қоздан ва табиат материаллардан аппликация- ҳажмли аранжировкалар яратади	турли предметлардан композициялар яратади; индивидуа ва жамоада қўшиқ айта олади; раксда ҳаракатларига жило берган ҳолда шахсий намуна яратиши мумкин; мусикий асбобларда яккаҳон ёки оркестрда жўр бўлиб чалиши мумкин;

килади; болалар гуруҳи билан қўшиқ айтади; раксга тушади (жуфтликда айланади, оёқлари билан депсинади, предметлар билан музыкага монанд ҳаракатланади) ; пластиндан берилган содда шаклларни ясайди; тайёр шакллардан тасвирлар яратади, турли шаклдаги қоғозларни ясатади; қумдан турли шакл ва пирамидалар қуради;	кўз олдига келтириб тасаввур килади; хорда ва яккахон қўшиқ айтади; ракс ҳаракатларини ҳиссиётларни намоён этиш ва мулоқот воситаси сифатида қабул килади; музикаий асбобларда чалади (қўнғирокча, доира, металлофон, учбурчак) ; катталар ёрдамида бармоқлар театри сахна қўринишларида иштирок этади;	(<i>силуэтлар, открыткилар, китоб ёрлиқлари</i>) ; муҳит ёки шахсий лойиҳаларини ясатади; қоғоз буклаш, йиртиш, қирқиш йўли билан шаклларни ҳаракати ва пропорцияларини ёритган ҳолда кичик сюжетли композициялар яратади; тенгдошлари билан ижодий ўйинлар яратиши мумкин; шахсий ишларида турли ифода воситаларини қўллайди; жамоавий лойиҳаларда гоёлар таклиф этади;	гоё яратади ва татбиқ этади; мақсадга эришишда ўриндош сифатида турли предметлар қўллайди; турли спектаклларда роль ижро этиб иштирок этади; оламни ўзгартиришда инсоннинг яратувчи ролини англайди; буюмларни иккиламчи қўллашда гоёлар таклиф этиши мумкин;
---	--	---	--